

3.5 Η όπερα στον Ρομαντισμό

3.5.1 Η όπερα στην Ιταλία

3.5.1.1 Belcanto

Η ιταλική όπερα στις αρχές του 19ου αι. στηριζόταν κυρίως στους τραγουδιστές. Οι Ιταλοί συνθέτες ακολουθούσαν την παλιά παράδοση του bel canto⁵, σκοπεύοντας στην προβολή της φωνητικής δεξιότητας, σε βάρος όμως της σκηνικής δράσης. Μια ωραία άρια με πολλά και ποικίλα στολίδια της μελωδίας ήταν για τον συνθέτη το κύριο μέλημα.

Έτσι, η όπερα κατάντησε να μην είναι ένα πραγματικό μουσικό δράμα, αλλά μία σειρά από άριες, ντουέτα, τρίο, κουαρτέτα και χορωδιακά μέρη. Ο ρόλος της ορχήστρας ήταν πολύ περιορισμένος, συνήθως απλά στήριζε τους τραγουδιστές. Γενικά, το δράμα δεν αποτελούσε τον σκοπό, αλλά έδινε μάλλον την αφορμή για να γραφτεί η μουσική.

Σημαντικοί εκπρόσωποι της ιταλικής όπερας του Ρομαντισμού είναι οι εξής:

- G. Rossini (1792-1868) (βλ. διπλανή εικόνα): “Ο κουρέας της Σεβίλλης”, “Γουλιέλμος Τέλλος”, “Η κλέφτρα κίσσα”
- G. Donizetti (1797-1848): “Lucia di Lammermoor”, “Anna Bolena”, “Don Pasquale”
- V. Bellini (1801-1835): “Norma”, “I Capuletti ed i Montecchi”

3.5.1.2 Giuseppe Verdi (1813-1901)

Ο G. Verdi είναι ο σημαντικότερος συνθέτης όπερας κατά τον 19ο αι. Συχνά ψακκαρίζεται ως εθνικός συνθέτης της Ιταλίας. Έγραψε σχεδόν αποκλειστικά όπερες⁶ μη κωμικού χαρακτήρα, στις οποίες κυρίαρχο ρόλο έχουν οι ανθρωπίνι χαρακτήρες, οι καταστάσεις και το πεπρωμένο. Έγραψε περίπου 30 όπερες που χωρίζονται σε τρεις περιόδους:

- 1η περίοδος - πρώιμες όπερες (μέχρι το 1850): “Nabucco”, “Ernani”, “Macbeth” κ.ά.
- 2η περίοδος - όπερες μεσαιας περιόδου (1850-1870): “Rigoletto”, “Il Trovatore”, “La Traviata”, “La forza del destino”, “Aida”
- 3η περίοδος - όπερες ύστερης περιόδου (μετά το 1870): έγραψε μόνο δύο όπερες: “Otello”, “Falstaff”

⁵ Bel canto (ωραίο τραγούδι): Φωνητική τεχνική του 18ου αι. στην Ιταλία, σύμφωνα με την οποία δίνεται περισσότερη έμφαση στην ομορφιά της φωνής και στην αρτιότητα της ερμηνείας, εις βάρος της έκφρασης και του συναισθήματος.

⁶ Εκτός από όπερες, ο Βέρντι συνέθεσε 1 Requiem, 1 Stabat Mater, διάφορα χορωδιακά, 1 κουαρτέτο εγχόρδων κ.ά.

3.5.1.3 Βερισμός

Ο Βερισμός⁷ ήταν ένα μουσικό κίνημα που ξεκίνησε από την Ιταλία και εξαπλώθηκε και στην Γαλλία στο τέλος του 19ου αι. Είχε σαν στόχο την ρεαλιστική παρουσίαση του κόσμου και την αναπαράσταση της καθημερινότητας, χωρίς ρομαντικές ψευδαισθήσεις ή εξιδανικεύσεις. Έτσι, πολλές φορές χρησιμοποιούνται ακραία και βάνουσα μέσα, με φόνους, αίμα και φρίκη, ούτως ώστε να συγκλονίσει το κοινό. Σημαντικοί εκπρόσωποι του Βερισμού ήταν ο P. Mascagni (“Cavaleria Rusticana”), ο R. Leoncavallo (“I Pagliacci”) και κυρίως ο G. Puccini (βλ. διπλανή εικόνα) (“Manon Lescaut”, “La Boheme”, “Tosca”, “Madame Butterfly”).

3.5.2 Η όπερα στην Γαλλία

Η γαλλική όπερα μέσα στον 19ο αι. δέχεται τις επιδράσεις από τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στο Παρίσι, το οποίο μετά την Γαλλική Επανάσταση αναδείχτηκε σε Ευρωπαϊκό κέντρο πολιτισμού. Σχετικά με την όπερα, η ακτινοβολία του Παρισιού ήταν έντονη και σε άλλες χώρες. Τα οπερατικά είδη που αναπτύσσονται αυτή την εποχή στην Γαλλία είναι η grand opera, η opera comique, το drame lyrique και η operette. Τα χαρακτηριστικά και οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι του κάθε είδους είναι οι εξής:

- Grand opera: σοβαρή μεγάλη όπερα με μουσική καθόλη τη διάρκεια του έργου. Χρησιμοποιεί μεγάλη ορχήστρα, πλούσια σκηνικά, μπαλέτα και γενικά πλούσιο θέαμα. Σημαντικότερος συνθέτης και εκπρόσωπος ήταν ο G. Meyerbeer (1791-1864).
- Opera comique: αποτελεί το αντίθετο άκρο της grand opera. Χρησιμοποιεί μικρότερο θίασο, σκηνικά και ορχήστρα σε σχέση με την grand opera. Κυριότερος εκπρόσωπος της είναι ο G. Bizet (1838-1875) (“Carmen”).
- Drame lyrique: είδος σοβαρής όπερας χωρίς όμως τον εντυπωσιασμό και τις υπερβολές της grand opera. Έχει πιο ανθρώπινο - συναισθηματικό χαρακτήρα και κυριότερος εκπρόσωπός της ήταν ο Ch. Gounod (1818-1893) (“Faust”) και ο C. Saint-Saëns (1835-1921) (“Samson et Dalida”).
- Operette: ιδιαίτερο είδος κωμικής όπερας που χαρακτηρίζεται από εύκολη μουσική, που χρησιμοποιεί συχνά τραγούδια και χορούς της μόδας αλλά κι εμβατήρια. Σημαντικότερος συνθέτης οπερέτας ήταν ο J. Offenbach (1819-1880) (“Παραμύθια του Χόφμαν”).

3.5.3 Η όπερα στην Γερμανία

Ο κύριος εκπρόσωπος της γερμανικής όπερας ήταν ο Carl Maria von Weber (1786-1826) (“Ελεύθερος σκοπευτής”, “Ευριάνθη”, “Ομπερον”).

⁷ Βερισμός < από την ιταλική λέξη vero που σημαίνει αλήθεια.